

POSTANOWIENIE

Dnia 12 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Iwulski

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania H. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Radomiu

o rekompensatę z tytułu pracy w warunkach szczególnych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 września 2023 r.,

zażalenia odwołującej się na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie
z dnia 4 stycznia 2023 r., sygn. akt WSC U 90/22, III AUa 903/21,

1. oddała zażalenie,

**2. zasądza od H. M. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddziału w Radomiu kwotę 240 (dwieście
czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania
zażaleniowego z ustawowymi odsetkami zgodnie z art. 98 § 1¹
k.p.c.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 4 stycznia 2023 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie odrzucił skargę kasacyjną H. M. od wyroku tego Sądu dnia 11 maja 2022 r. oddalającego jej apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu z dnia 16 września 2021 r.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Apelacyjny wskazał, że w dniu 1 września 2022 r. pełnomocnik ubezpieczonej złożył skargę kasacyjną od

powyższego orzeczenia, wskazując jako wartość przedmiotu zaskarżenia kwotę 51.500 zł. Postanowieniem z dnia 29 września 2022 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie postanowił sprawdzić wartość przedmiotu zaskarżenia i w tym celu zarządzić dochodzenie. Zarządzeniem z dnia 29 września 2022 r. wezwano pełnomocnika ubezpieczonej do wskazania sposobu wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w skardze kasacyjnej. W odpowiedzi na wezwanie pełnomocnik H. M. stwierdził, że kwota 51.500 zł to wysokość rekompensaty, która zwiększałaby wysokość kapitału początkowego, a tym samym wysokość emerytury odwołującej się. Zarządzeniem z dnia 20 października 2022 r. wezwano pełnomocnika organu rentowego do ustosunkowania się do wyliczeń pełnomocnika ubezpieczonej oraz obliczenia różnicy pomiędzy wysokością emerytury H. M. z uwzględnieniem rekompensaty i bez niej. W odpowiedzi na przedmiotowe zobowiązanie organ rentowy wskazał, że w okresie od 1 lipca 2020 r. do 28 lutego 2021 r. różnica ta wynosiła 499,09 zł brutto miesięcznie, w okresie od 1 marca 2021 r. do 28 lutego 2022 r. - 520,25 zł brutto miesięcznie, zaś od 1 marca 2022 r. do 30 listopada 2022 r. - 556,66 zł brutto miesięcznie. Razem za okres od 1 lipca 2020 r. do 30 listopada 2022 r. różnica pomiędzy świadczeniem liczonym z rekompensatą i bez niej wynosi 15 245,66 zł brutto. Wezwany do ustosunkowania się do powyższych wyliczeń pełnomocnik H. M., w piśmie procesowym z dnia 27 grudnia 2022 r., oświadczył, że uznaje sposób wliczenia rekompensaty i tym samym modyfikuje wartość przedmiotu zaskarżenia wymienioną w skardze kasacyjnej na kwotę 27.292,61 zł, podkreślając, że jest to suma, którą finalnie otrzymałaby skarżąca w kwocie wypłacanej emerytury. Pełnomocnik dodał, że przyjęcie przez Sąd wartości przedmiotu zaskarżenia według wyliczeń organu rentowego na kwotę 15.245,66 zł również nie wpływa na próg ustawowy dopuszczalności skargi kasacyjnej.

Sąd Apelacyjny, powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, zauważył, że sprawa o rekompensatę z tytułu pracy w warunkach szczególnych nie jest sprawą o przyznanie lub o wstrzymanie emerytury, ani sprawą o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego: sprawy o rekompensatę nie zostały wymienione wśród spraw, w których skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Sprawy te mają wymiar majątkowy, w związku z czym zgodnie z art. 398² § 1 zdanie pierwsze

k.p.c., skarga kasacyjna przysługuje tylko wówczas, gdy wartość spornego prawa nie jest niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednocześnie prawo do rekompensaty może być przyznane najwcześniej z dniem przyznania prawa do emerytury, co przemawia za obliczaniem wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawie o rekompensatę jako różnicy między emeryturą z rekompensatą a emeryturą bez rekompensaty (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 marca 2022 r., I UZ 47/21).

Sąd Apelacyjny zwrócił także uwagę, że prawo do emerytury z rekompensatą należy do świadczeń powtarzających się i dlatego do obliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia będzie miał zastosowanie przepis art. 22 k.p.c., który stanowi, że w przypadku takich świadczeń wartość przedmiotu sporu stanowi suma świadczeń za jeden rok, a jeżeli świadczenia trwają krócej niż rok - za cały czas ich trwania. Skarga kasacyjna w niniejszej sprawie byłaby zatem dopuszczalna, gdyby dwunastokrotność różnicy wysokości emerytury obliczonej z rekompensatą oraz bez rekompensaty wyniosła co najmniej 10.000 zł. Z przedstawionych na żądanie Sądu Apelacyjnego obliczeń organu rentowego wynika, że różnica pomiędzy emeryturą ustaloną H. M., a hipotetycznie ustaloną emeryturą z rekompensatą na miesiąc złożenia wniosku o świadczenie wynosi 499.09 zł brutto miesięcznie, a zatem 5.989,08 zł w skali roku. Kwota ta, zaokrąglona w górę do pełnego złotego (art. 126¹ § 3 k.p.c.), stanowi wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną w niniejszej sprawie. Sąd podkreślił, że w przypadku spraw o wysokość/przeliczenie emerytury „na bieżąco” (czyli na przyszłość), wartość ta nie rośnie w czasie w związku z trwaniem postępowania sądowego, ponieważ zaskarżona do sądu ubezpieczeń społecznych decyzja organu rentowego dotyczy stanu rzeczy (stanu prawnego i faktycznego) na datę jej wydania, nie obejmuje zatem kolejnych lat trwania postępowania sądowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2021 r., I UZ 22/20).

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny, postanowieniem z dnia 3 stycznia 2023 r., ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia skargą kasacyjną na kwotę 5.990 zł, co skutkowało odrzuceniem skargi kasacyjnej na mocy art. 398 § 2 k.p.c., jako niedopuszczalnej.

W zażaleniu na powyższe postanowienie odwołująca się zarzuciła naruszenie art. 22 i 23 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 164) w związku z art. 398² § 1 k.p.c., przez odrzucenie skargi kasacyjnej z uwagi na przyjęcie, że wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od progu kasacyjnego w sytuacji, gdy rzeczywista wartość przedmiotu sporu i zaskarżenia mieści się w progu kasacyjnym wskazanym w art. 398² § 1 k.p.c., a także w sytuacji, gdy wyliczenie organu rentowego - w całości oraz poszczególnych części składowych przyjętych przez Sąd drugiej instancji za własne - jest błędne, ponieważ nie uwzględniają one waloryzacji, a do prawidłowego wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w tej sprawie konieczne jest „ustalenie zwaloryzowanej kwoty obliczonego zgodnie z art. 23 ust. 2 emerytury pomostowej kapitału początkowego na dzień przyznania ubezpieczonemu emerytury i to obliczenie dopiero daje wartość, na podstawie której możliwe będzie ustalenie wysokości emerytury, jaką ubezpieczona pobierałaby, gdyby nabyła prawo do rekompensaty (kwota zaewidencjonowanych składek na koncie z uwzględnieniem waloryzacji + kwota zwaloryzowanego kapitału początkowego z uwzględnieniem rekompensaty podzielona następnie przez wskaźnik średniego dalszego trwania życia) - por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2020 r. sygn. II UZ 11/20 oraz różnicy pomiędzy emeryturą pobieraną a hipotetyczną z uwzględnieniem rekompensaty”.

Skarżąca wniosła o uchylenie postanowienia Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania zażaleniowego radcy prawnego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zażalenia skarżąca podkreśliła między innymi, że przyjęcie wartości przedmiotu sporu na podstawie zaprezentowanych przez organ rentowy obliczeń nie odpowiada regułom wynikającym z postanowienia Sądu Najwyższego w sprawie II UZ 11/20 oraz przepisom ustawy o emeryturze pomostowej w części dotyczącej zasad obliczania rekompensaty, albowiem nie zawiera elementu przeliczenia o wskaźnik waloryzacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest bezzasadne.

Na wstępie podkreślić należy, że postanowienie w przedmiocie ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia nie jest samoistnie zaskarżalne zażaleniem do Sądu Najwyższego. Zażalenie przysługuje tylko na postanowienie w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej. Rozpoznając takie zażalenie, Sąd Najwyższy może - na odrębny wniosek skarżącego - rozpoznać w trybie art. 380 k.p.c. zażalenie na niezaskarżalne postanowienie w przedmiocie ustalenia wartości przedmiotu zaskarżenia. Takiego wniosku jednak nie sformułowano w zażaleniu w niniejszej sprawie, co uniemożliwia Sądowi Najwyższemu podważenie rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji w przedmiocie wartości przedmiotu zaskarżenia.

Dodatkowo należy stwierdzić, że nie wiadomo, na podstawie jakich przesłanek skarżąca wnioskuje, że przedstawione przez organ rentowy wyliczenie organu rentowego w części dotyczącej wysokości emerytury, jaką pobierałaby, gdyby przysługiwała jej rekompensata z tytułu pracy w szczególnych warunkach, nie uwzględnia, ogólnie rzecz ujmując, waloryzacji.

Skarżąca, wskazując na mankamenty dotyczące ustalenia hipotetycznej wysokości emerytury (z uwzględnieniem rekompensaty), nie kwestionuje, że przy ustaleniu wysokości wypłacanej skarżącej emerytury zastosowano zasady wskazane w art. 25 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251), a więc ustalono je przy uwzględnieniu kwoty zewidencjonowanych składek na koncie z uwzględnieniem waloryzacji oraz kwoty zwaloryzowanego kapitału początkowego (ale bez uwzględnienia rekompensaty) i po podzieleniu otrzymanego wyniku następnie przez wskaźnik średniego dalszego trwania życia i wynik ten (kwota emerytury) jest skarżącej znana. Wyliczenie przedstawione przez organ rentowy i zaaprobowane przez Sąd Apelacyjny oznacza, że, gdyby skarżącej przysługiwała rekompensata z tytułu pracy w szczególnych warunkach, to jej emerytura byłaby wyższa o 499,09 zł brutto miesięcznie od tej, której wysokość ustalono w decyzji organu rentowego przyznającej prawo do emerytury pomostowej. Kwoty tej (499,09 zł) skarżąca nie kwestionowała przed Sądem Apelacyjnym a obecnie twierdzi, że nie odpowiada ona regułom wynikającym z postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2020 r. sygn. II UZ 11/20 oraz przepisom ustawy o

emeryturze pomostowej w części dotyczącej zasad obliczania rekompensaty, albowiem „nie zawiera elementu przeliczenia o wskaźnik waloryzacji”. Tego rodzaju ogólne twierdzenie nie wskazuje precyzyjnie, w którym elemencie algorytmu miałby organ rentowy popełnić błąd. Można jedynie domniemywać, że skoro w uzasadnieniu zażalenia twierdzi się, że „do prawidłowego wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia w tej sprawie, konieczne jest ustalenie zwaloryzowanej kwoty obliczonego zgodnie z art. 23 ust. 2 ustawy o emeryturach pomostowych kapitału początkowego na dzień przyznania ubezpieczonemu emerytury” (czego organ rentowy nie uczynił), to chodzi o niezwaloryzowanie kapitału początkowego według reguł wynikających z art. 173 ust. 4-5a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251). Podkreślić w związku z tym należy, że gdyby nawet przyznać skarżącej rację, że w wyliczeniu hipotetycznej wysokości emerytury (z uwzględnieniem rekompensaty) nie uwzględniono waloryzacji kapitału początkowego, to oznaczałoby, że wyliczona przez organ rentowy hipotetyczna wysokość emerytury byłaby zaniżona (powinna być wyższa), a w konsekwencji - różnica między wysokością emerytury pobieranej przez odwołującą się a emeryturą, jaką pobierałaby, gdyby przysługiwała jej rekompensata z tytułu pracy w szczególnych warunkach, wynosiłaby mniej niż 499,09 zł. W rezultacie wartość przedmiotu zaskarżenia, obliczona według zasad wynikających z art. 22 k.p.c. byłby jeszcze niższa niż przyjęta przez Sąd Apelacyjny.

Wbrew także stanowisku skarżącej, Sąd Apelacyjny wyjaśnił, „dlaczego nie przyjmuje wartości wyższych wskazanych przez ZUS tj. kwot 520,25 brutto, ani 556,66 zł brutto”. Stwierdził bowiem, za postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2021 r., I UZ 22/20 (LEX nr 3113226), że w przypadku spraw o wysokość/przeliczenie emerytury „na bieżąco” (czyli na przyszłość), wartość ta nie rośnie w czasie w związku z trwaniem postępowania sądowego, ponieważ zaskarżona do sądu ubezpieczeń społecznych decyzja organu rentowego dotyczy stanu rzeczy (stanu prawnego i faktycznego) na datę jej wydania, nie obejmuje zatem kolejnych lat trwania postępowania sądowego. Oznacza, że bierze się po uwagę wysokość emerytury z uwzględnieniem rekompensaty na dzień wydania decyzji pomnożoną przez 12 miesięcy - stosownie do art. 22 k.p.c. (w niniejszej

sprawie uwzględnia się zatem okres od 1 lipca 2020 r. do 28 lutego 2021 r., w którym różnica wynosiła 499,09 zł miesięcznie) a Sąd Najwyższy rozpoznający niniejszej zażalenie pogląd ten podziela.

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oraz art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265 ze zm.), orzekł jak w sentencji.

az

[ms]